

WHISE brengt jeugdzorg in beweging

Myrna Tinbergen

Jeugdbeleid

ISSN 1873-9482

JEUGDBELEID

DOI 10.1007/s12451-014-0053-3

Your article is protected by copyright and all rights are held exclusively by Bohn Stafleu van Loghum. This e-offprint is for personal use only and shall not be self-archived in electronic repositories. If you wish to self-archive your article, please use the accepted manuscript version for posting on your own website. You may further deposit the accepted manuscript version in any repository, provided it is only made publicly available 12 months after official publication or later and provided acknowledgement is given to the original source of publication and a link is inserted to the published article on Springer's website. The link must be accompanied by the following text: "The final publication is available at link.springer.com".

WHISE brengt jeugdzorg in beweging

Myrna Tinbergen

Intro

Hoe verbindt de jeugdzorg vrije tijd en gezondheid met de samenleving? Kan een sportvereniging een plek bieden aan 'lastige jongeren'? Welke vormen zijn er om hulpverlening goedkoper, maar vooral ook efficiënter en effectiever te maken via bewegingsprogramma's? Kunnen jeugdzorginstellingen hun specifieke kennis inzetten voor de samenleving? Met drie praktijkverhalen toont Adviesbureau WHISE uit 's-Hertogenbosch aan dat dit kan.

Organisaties moeten zich, met een andere kijk op de eigen dienstverlening en organisatie, afvragen: waar zijn wij echt goed in en wat kunnen we beter aan anderen overlaten? Meestal liggen er binnen de organisatie al goede activiteiten of ervaringen op de plank, ook op het domein vrije tijd.

Adviesbureau WHISE uit 's-Hertogenbosch brengt jeugdzorgaanbieders, gemeenten en onderwijs met zijn vernieuwende concepten en ideeën – vaak ook letterlijk – in beweging. 'Juist in de verbinding tussen deze verschillende werelden zit onze kracht', zegt Mark Wolbert, directeur van WHISE. 'Door mensen te verenigen rond ambities worden muurtjes sneller afgebroken en ontstaat nieuwe energie.'

Sport Professional Assistant

Een concreet concept dat al is getest en nu verder wordt uitgerold, is Sport P.A. (Professional Assistant). Jeugdzorginstellingen die zich richten op jongeren met complexe gedragsproblematiek erkennen dat deze jongeren vaak moeite hebben om hun tijd zinvol in te vullen. Zonder zinvolle vrijetijdsbesteding gaat deze groep vaak snel over tot het veroorzaken van overlast. Sport P.A. is een concept dat jongeren

---

M. Tinbergen (✉)
Nijmegen, Nederland
E-mail: mark.wolbert@whise.nl

binnen de jeugdzorg en het speciaal onderwijs een zinvolle vrije tijd biedt door het organiseren van sportieve activiteiten. Jongeren kunnen deelnemen aan praktische en aantrekkelijke scholingsmodules die zijn gekoppeld aan de praktijk. Het ontwikkelen van hun talent staat in het programma centraal. Het zelf organiseren van sportieve activiteiten geeft jongeren zelfvertrouwen. 'Sport P.A. kiest bewust voor een positieve benadering en focust op succeservaringen', vertelt Yvet Paulides, adviseur binnen WHISE. 'Dat werkt uitermate effectief. Zeker in de context van jeugdzorg en speciaal onderwijs, waar het vaak gaat over de problemen van jongeren.'

Citytrainer

Sport P.A. is eigenlijk een zusje van Citytrainer, een initiatief van de gemeente 's-Hertogenbosch, KPC Groep en WHISE. Citytrainers zijn jongeren tussen de veertien en 21 jaar die graag een sportieve en positieve bijdrage leveren aan hun stad en wijk. Het project Citytrainer is een groot succes. Het wordt als een losstaand concept verkocht en draait nu in tien gemeenten.

Afgelopen jaar ontving Citytrainer de Vrijwilligersaward van staatssecretaris Van Rijn van VWS. 'Wij wilden het succes van het Citytrainer-concept vertalen naar de jeugdzorg en het speciaal onderwijs', vervolgt Paulides. 'Bijzonder Jeugdwerk Brabant en VSO De Korenaer wilden graag samen met ons aan de slag en daar is een eerste pilot gedraaid. Het lesprogramma moest hier en daar worden afgestemd op de doelgroep. Aangezien het programma draait binnen het speciaal onderwijs en de gesloten jeugdzorg, hebben we ook gekozen voor een andere naam: Sport P.A.'

Maar de effecten van beide concepten zijn precies hetzelfde: zelf een sportieve activiteit organiseren en succes ervaren geeft jongeren verantwoordelijkheid, kracht en trots. Dat is ook terug te zien in het plezier waarmee de jongeren de kleding dragen die ze ontvangen als ze het traject succesvol hebben afgerond. De kleding geeft hun status, ze hebben laten zien dat ze wat kunnen. Dat willen de andere jongeren ook. Na afloop krijgen de jongeren een certificaat uitgereikt. 'Er wordt echt een feestelijke ceremonie van gemaakt, met rode loper en presentaties. Dat vinden de jongeren en hun families natuurlijk prachtig. Er wordt ook aandacht besteed aan het feit dat de jongeren de opgedane kennis en vaardigheden later, in een andere situatie, ook kunnen toepassen. Bijvoorbeeld hoe ze voor een groep moeten staan, hoe ze een spel kunnen uitleggen, of hoe ze moeten omgaan met lastige deelnemers.'

Samen met Special Heroes

WHISE gaat nu samen met Special Heroes het concept Sport P.A. verder uitrollen op twintig VSO-scholen in Gelderland. Het Special Heroes-programma, dat is grootgebracht en functioneert onder de vlag van Stichting Onbeperkt Sportief (in samenwerking met NOC*NSF en de PO-Raad), is een landelijk programma dat kinderen en jongeren met een beperking laat ervaren hoe leuk sport en bewegen kunnen zijn. Het geeft ze kracht, maakt ze trots en bewegen is bovendien gezond.

Special Heroes doet dat samen met scholen en lokale sportverenigingen. Beide concepten vullen elkaar goed aan. Jongeren kunnen meedoen aan sport en/of zelf een actieve bijdrage leveren aan de organisatie ervan. Voor sportverenigingen is het een mooie kans om nieuwe potentiële vrijwilligers op de club te verwelkomen en kennis te laten maken met specifieke jongeren die net wat extra aandacht nodig hebben.

WHISE ziet kansen om Sport P.A. en Special Heroes verder uit te zetten bij organisaties voor jeugdzorg en scholen voor speciaal onderwijs. Beide concepten kunnen een manier zijn om de verbinding te maken met sportverenigingen. Paulides: 'De jeugdzorg en het speciaal onderwijs kunnen hiermee hun kennis over jongeren met gedragsproblemen naar sportverenigingen brengen. Want laten we eerlijk zijn: in principe zijn sportverenigingen huiverig om jongeren met gedragsproblemen op te nemen in hun club. Die zien ze liever gaan dan komen. Maar het Sport P.A.-concept zorgt ervoor dat we sportverenigingen ook iets komen brengen. Het is een mooie kans op gemotiveerde vrijwilligers. We hebben nu de eerste lichter gehad en we zien echt enthousiaste jongeren. Ook voor speciaal-onderwijsscholen heeft het concept toegevoegde waarde. Sport is voor veel jongeren immers een positieve en aantrekkelijke context om te (willen) leren.'

Kunst en cultuur

Beide concepten passen uitstekend bij 'een duurzaam toekomstperspectief' voor de jongeren, een van de speerpunten van veel jeugdzorginstellingen en het speciaal onderwijs. Deze organisaties worstelen met de vraag hoe zij een zinvolle vrije tijd ook na behandeling kunnen borgen. Door de jarenlange ervaring van Special Heroes en de landelijke infrastructuur die daardoor is ontstaan, kan WHISE hierin voorzien. 'Zo voorkomen we dat jongeren na een paar incidenten weer van een vereniging worden gestuurd. Dan is de kans op recidive groot en zien de hulpverleners deze jongeren na verloop van tijd weer terug. Dat is zonde van alle energie en financiële inzet.'

Er zijn meer ambitieuze plannen. Special Heroes en Sport P.A. zijn inmiddels ook getest in de kunst- en cultuursector en ook daar blijken de concepten aan te slaan. Hierbij kan gedacht worden aan andere vormen van vrijetijdsactiviteiten zoals muziek, dans, theater en beeldende kunst. 'De vindplaatsen zijn het speciaal onderwijs en de jeugdzorg, de brengplaats is de lokale samenleving. Daar hebben gemeenten ook weer belang bij. En zo maken we de cirkel rond.'

Duurzaam toekomstperspectief

De jeugdzorg staat op dit moment voor een grote stelselwijziging. De focus ligt bij alle betrokkenen op het transitieproces. Er is in dat proces nog veel onduidelijk en de snelheid waarmee alles moet veranderen is hoog. Hierdoor krijgen jeugdzorginstellingen weinig tijd om echt goed na te denken over wat ze anders zouden willen doen en hoe ze de kansen van deze transitie écht kunnen benutten om de zorg voor

jongeren ook te verbeteren. 2015 wordt een overgangsjaar, waarna de transformatie op haar vroegst pas vanaf 2016 gestalte krijgt.

‘BJ Brabant werkt aan een vernieuwend concept om de jeugdzorg vorm te geven en maakt daarbij gebruik van in- en externe adviseurs’, zegt Jeanny van den Berg, directeur Bijzonder Jeugdwerk Brabant. ‘WHISE is voor ons een belangrijke partner om vanuit een andere invalshoek slimme, nieuwe verbindingen te ontwikkelen.’

Bijzonder Jeugdwerk Brabant is een specialistische jeugdzorginstelling met bijna 300 medewerkers met vestigingen in Deurne en Helmond. ‘BJ Brabant heeft de ambitie om goede, efficiënte en effectieve zorg voor én door onze jongeren neer te zetten, met een nieuwe architectuur waarin organisatiebelangen ondergeschikt zijn aan de belangen van onze jongeren. In onze missie staat al van oudsher dat de belangen van jongeren voor die van de organisatie gaan en dat we daarvoor risico’s willen en durven nemen. De transformatie geeft ons de kans dit nog verder door te voeren’, zo stelt Van den Berg.

BJ Brabant werkt daarbij samen met jongeren aan een duurzaam toekomstperspectief op basis van gelijkwaardigheid en vertrouwen. Dat vraagt volgens Van den Berg om ondernemerschap, innovatief denken, vernieuwende samenwerkingsverbanden, andere financieringsstromen en een beweging van aanbod naar vraag. ‘WHISE adviseert ons in dit boeiende proces. Samen denken we na over vragen als: met welke arrangementen kunnen we zinnige én zuinige zorg leveren? Op welke manier en met welke partners kunnen we werken aan een duurzaam toekomstperspectief voor onze jongeren? Hoe kunnen wij onze specialistische kennis verder blijven ontwikkelen, ondanks de bezuinigingen? En op welke manieren kunnen wij onze jarenlange kennis en ervaring naar voren brengen, ook op het terrein van vrije tijd en gezondheid? Wij zien kansen om het anders te doen, samen met anderen.’

Equipe Mont Ventoux

Een mooi initiatief dat is ontstaan vanuit de praktijk, maar inmiddels is uitgegroeid tot een succesvol project is ‘Equipe Mont Ventoux’. ‘Als fietsen voor mij goed is, dan is het waarschijnlijk ook goed voor onze kids.’ Met die gedachte klopte Cliff Hennen, facilitair manager bij Koraal Groep, samen met collega John Schefer, vier jaar geleden aan bij Hank van Geffen, voorzitter Raad van Bestuur bij Koraal Groep, een instelling in Noord-Brabant en Limburg die ondersteuning en begeleiding biedt aan jeugdigen met een licht verstandelijke beperking of probleemgedrag. Van Geffen was meteen enthousiast en steunde het idee voluit. Zo ging de bal aan het rollen, of eigenlijk de trapper aan het draaien van Equipe Mont Ventoux.

Op 20 juni 2012 stapten negentien jongeren met een lichte verstandelijke beperking en uiteenlopende gedragsproblemen op de racefiets in het Zuid Franse Sault aan de voet van de Mont Ventoux. Elke deelnemer kreeg vooraf een eigen buddy toegewezen – een medewerker van de instelling, of een vriend(in) of familielid – die meefietste tijdens de rit. Na een jaar van voorbereiding door wekelijkse training, de beklimming van 23,7 km en een hoogteverschil van 1188 m bereikten zij allemaal de top op 1912 m hoogte. Doodmoe, maar apetrots. Het jaar daarop reden

zestig jongeren de Zuid Franse berg op en dit jaar meldden zich maar liefst 450 deelnemers aan, afkomstig van vijftien instellingen. Door dit succes werd Equipe Mont Ventoux een vast onderdeel van het behandelplan van de jongeren. Inmiddels groeide het project uit tot een ware hype. Om te voorkomen dat het ten onder gaat aan zijn eigen succes, klopten de organisatoren aan bij WHISE. ‘Het gevaar was niet ondenkbaar dat er een ware wildgroei van initiatieven zou ontstaan door het land, waarbij iedereen het wiel opnieuw ging uitvinden’, vertelt WHISE-directeur Mark Wolbert. ‘Wij kregen het verzoek om het concept te helpen stroomlijnen voor de komende jaren en er een landelijke beweging van te maken: fietsen als onderdeel van het behandelplan van jeugdzorginstellingen.’

Zelfvertrouwen en trots

Koraal Groep-bestuurder Hank van Geffen ziet Equipe Mont Ventoux als een proeftuin om samen met andere instellingen op andere manieren over jeugdzorg na te denken. ‘Voordat ik bestuurder werd, heb ik jarenlang zelf actief en met veel passie met jongeren gewerkt. Maar wat ik tijdens de Equipe Mont Ventoux heb gezien en ervaren met de jongeren is heel bijzonder. Dat krijgen wij met behandelen niet voor elkaar. Ik zie mogelijkheden om met Equipe Mont Ventoux een beweging aan te jagen waarmee we samen kijken naar een toekomstvisie op de zorg voor onze jeugd. We moeten veel meer kijken naar talenten van jongeren en een positieve ontwikkelomgeving creëren waarin hulpverlener en jongeren gelijk zijn aan elkaar. Op de fiets ontstaan totaal andere gesprekken tussen een buddy en jongere dan met elkaar aan tafel binnen onze instelling. Samen toewerken naar aan een zeer ambitieus doel en dat nog behalen ook, maakt veel dingen los. Jongeren stralen na afloop van zelfvertrouwen en trots. Samen kunnen we iets bereiken.’

Maar ook door het inzetten van buddy's wordt de beslotenheid van de zorg doorbroken. Buddy's fietsen vrijwillig mee, het hele jaar door. Het zijn niet per se de eigen orthopedagogen, maar ook het management dat meedoet, en niet alleen de eigen medewerkers, maar ook familie, vrienden en bekenden van de jongeren. Van Geffen: ‘We bouwen een vertrouwensband op met de jongeren die heel waardevol is. Vanuit deze relatie moeten we kijken hoe we de jongeren verder kunnen helpen in hun ontwikkeling. Het is mijn overtuiging dat dit in de toekomst niet meer altijd het terrein is van de professionals.’

Borgen en uitbouwen

Op basis van de ervaringen en successen ontwikkelt WHISE nu samen met en voor Koraal Groep het concept verder, waardoor meer instellingen kunnen deelnemen. ‘Daarmee willen we ook de kracht van de kleinschaligheid, veiligheid en ontwikkeling voor de jongeren waarborgen’, benadrukt Wolbert. ‘Instellingen kunnen met ondersteuning zelf hun eigen programma uitrollen als ze aan Equipe Mont Ventoux willen meedoen. Ze kunnen een goed fietsprogramma inzetten voor het behande-

len van cliënten, met allerlei positieve bijvangsten. Afhankelijk van hun ambities kunnen ze verdere support en advies krijgen voor bijvoorbeeld financiering, logistiek, marketing en communicatie tot aan training van de deelnemers en buddy's toe, bijvoorbeeld door het wetenschappelijke onderzoek dat inmiddels is gestart. De komende jaren wordt nieuwe kennis toegevoegd en gedeeld met de deelnemende instellingen en organisaties.

De kansen liggen volgens Wolbert al vaak in of rond de organisaties, maar WHISE is dan net even nodig om die te laten zien. 'Wij verhelderen, maken de verbinding, en creëren verrassende dwarsverbanden rond ambities. We brengen inspiratie van buiten en laten kansen zien, liefst uit heel andere werelden. Daarbij zorgen we dat de mensen uit de organisatie zelf in hun kracht komen om zo de organisatie wervend en aantrekkelijk te laten worden. Dat zorgt voor nieuwe energie, nieuwe diensten en nieuwe samenwerkingen. Onze missie is niet voor niets *Supporting your ambitions*.'

Over de auteur

Myrna Tinbergen is wetenschapsjournalist en juistewoordenbedenker.